

**Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»**

Кафедра теорії та методики практичної психології

ГРЕК ОЛЕНА МИКОЛАЇВНА

Методичні рекомендації до проведення практичних занять і організації
самостійної роботи з навчальної дисципліни

ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 053 Психологія

Рекомендовано до друку Вченою радою Державного закладу

«Південноукраїнський національний педагогічний

університет імені К. Д. Ушинського»

протокол №___ від «» _____ 2025 року

Рецензенти:

Професор кафедри теорії та методики
практичної психології Державного закладу
«Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»,
доктор психологічних наук, професор

Світлана СИТНІК

Доцент кафедри психології і соціальної роботи
Національного університету «Одеська політехніка»,
Кандидат психологічних наук, доцент

Віра ГУЗЕНКО

Грек О.М. Методичні рекомендації до проведення практичних занять і організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Основи наукових досліджень» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 053 Психологія : метод. реком. Одеса, Університет Ушинського, 2025. 27 с.

Методичні рекомендації до проведення практичних занять і організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Основи наукових досліджень» містять: загальну інформацію про навчальну дисципліну, теми лекційного курсу, зміст роботи й завдання для практичних занять, вимоги до виконання самостійної роботи, вказівки щодо виконання індивідуального навчально-дослідного завдання, питання до самоконтролю, а також систему оцінювання щодо форм поточного та підсумкового контролю знань, рекомендовані джерела інформації.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	3
РОЗДІЛ 1. ОПИС ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	6
1.1. Опис навчальної дисципліни.....	6
1.2. Критерії оцінювання за різними видами роботи.....	6
РОЗДІЛ 2. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ.....	14
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	16
3.1. Теми практичних занять.....	16
3.2. План та зміст практичних занять.....	16
РОЗДІЛ 4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ.....	22
РОЗДІЛ 5. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ.....	23
РОЗДІЛ 6. КОНТРОЛЬНІ ЗАСОБИ ПЕРЕВІРКИ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИЧНОЇ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	24
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ.....	25

ПЕРЕДМОВА

Методичні рекомендації укладені відповідно до Освітньо-професійної програми «Психологія» підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 053 «Психологія». У рекомендаціях висвітлені основні завдання щодо практичних занять, самостійної та індивідуальної роботи здобувачів відповідно до сучасних тенденцій освітньо-наукового процесу в закладі вищої освіти.

Навчальна дисципліна «Основи наукових досліджень» спрямована на підготовку здобувачів до проведення науково-дослідної роботи, формування прагнення до творчого наукового пошуку та комплексу індивідуально-психологічних і характерологічних особливостей, що забезпечить високу ефективність професійного функціонування. Результатами опанування даної дисципліни є знання про засади, сучасні методи та форми організації та проведення наукового дослідження у сфері психології, основи наукового пізнання; засвоєння та закріплення даного навчального курсу сприяє формуванню вмінь і навичок використання наукових методів як у широкому контексті, так і в конкретній дослідницькій роботі здобувача.

Мета вивчення дисципліни «Основи наукових досліджень»: сформувати у здобувачів систему спеціальних знань про засади, сучасні методи та форми організації та проведення наукового дослідження у сфері психології, основи наукового пізнання; вміння застосовувати їх у практичній діяльності, організації дослідницької роботи.

Передумови для вивчення дисципліни: : для вивчення навчальної дисципліни «Основи наукових досліджень» здобувачі мають опанувати знання з навчальних дисциплін: «Загальна психологія», «Експериментальна психологія», «Практикум з загальної психології», «Психодіагностика».

Очікувані програмні результати навчання:

ПРН 04. Обґрунтувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПРН 05. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПРН 06. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури досліджування.

Очікувані результати вивчення дисципліни. Унаслідок вивчення навчальної дисципліни здобувачі мають *знати*:

- теоретико-методологічні аспекти здійснення науково-дослідницької діяльності; основні методи наукового дослідження;
- типологію об'єктів психологічного дослідження і підходи до визначення предмету, мети, завдань дослідження;
- етапи підготовки, проведення, обробки та інтерпретації результатів наукового дослідження;
- типи опису результатів наукових психологічних досліджень;
- методики підготовки та написання наукових робіт, вимоги та правила щодо оформлення наукових робіт;
- способів презентації результатів дослідження;
- способів опрацювання наукових джерел, фактів і результатів дослідження;
- принципів академічної доброчесності.

уміти:

- обирати та формулювати проблему дослідження, сформулювати план дослідження;
- здійснювати пошук необхідної наукової інформації і реферувати літературні джерела;
- обґрунтувати методологічну основу дослідження;
- формулювати об'єкт і предмет дослідження, аргументувати наукові гіпотези;
- визначати комплекс методик для дослідження обраного предмету;
- збирати емпіричні дані;
- проводити обробку та інтерпретацію емпіричних даних;
- дотримуватися вимог та правил до написання наукових робіт, а також академічної доброчесності.

Унаслідок досягнення результатів навчання здобувачі вищої освіти в контексті змісту навчальної дисципліни мають опанувати такі *компетентності*:

Загальні компетентності:

ЗК 01. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 03. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 07. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Спеціальні компетентності:

СК 01. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК04. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК 05. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК06. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження

СК07. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формувати аргументовані висновки та рекомендації.

Міждисциплінарні зв'язки: «Загальна психологія», «Психологія особистості», «Практикум з загальної психології», «Психодіагностика».

Опановуючи зміст навчальної дисципліни здобувач повинен дотримуватися принципів *академічної доброчесності*:

- сумлінно, вчасно й самостійно (крім випадків, які передбачають групову роботу) виконувати навчальні завдання, завдання проміжного та підсумкового контролю;
- бути присутнім на всіх навчальних заняттях, окрім випадків, викликаних поважними причинами;
- ефективно використовувати час на навчальних заняттях для досягнення навчальних цілей, не марнуючи його на зайві речі;
- сумлінно виконувати завдання з самостійної роботи, користуватися інформацією з надійно перевірених джерел, опрацьовувати запропоновані та додаткові літературні джерела та Інтернет-ресурси.

РОЗДІЛ 1.

ОПИС ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, ОПП, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	Статус дисципліни: Обов’язкова	
Змістових модулів – 2	ОПП Психологія Спеціальність 053 Психологія	Рік підготовки:	
Індивідуальне навчально-дослідне завдання – доповідь		2-й	2-й
Загальна кількість годин – 90		Семестр	
		3-й	3-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	Лекції	
		10 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		20 год.	6 год.
		Лабораторні	
		0 год.	0 год.
		Самостійна робота	
		50 год.	70 год.
Індивідуальні завдання:			
10 год.	10 год.		
Вид контролю: залік			

1.2. Критерії оцінювання за різними видами роботи

Для навчальної дисципліни «Основи наукових досліджень» за навчальним планом передбачає підсумковий контроль у формі заліку. Кількість балів, необхідних для заліку (не менше 60 балів), студент отримує під час участі у практичних заняттях, виконання всіх видів самостійної роботи та індивідуально-дослідного завдання.

Критерії оцінювання за різними видами роботи

Вид роботи	бали	Критерії
Практичні завдання	0-1 бал	Здобувач відтворює незначну частину навчального матеріалу, має поверхові уявлення про предмет вивчення, неаргументовано висловлює думку. Використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали, виконує практичне завдання за умови сторонньої допомоги.
	2 бали	Здобувач формально виконує практичне завдання, використовує стандартні книжкові фрази, без власних роздумів. Може самостійно застосовувати навчальний матеріал, виконуючи практичне завдання, аналізує, робить висновки. Виконання завдання частково відповідає вимогам та має незначні огріхи.
	3 бали	Здобувач частково відтворює навчальний матеріал, водночас не висловлює власних міркувань, не може без сторонньої допомоги запропонувати приклади застосування здобутих знань при вирішенні практичного завдання. Використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали, виконує практичне завдання, але припускається окремих помилок і неточностей.
	4 бали	Знання здобувача є достатньо повними, він самостійно застосовує відповідний навчальний матеріал, виконуючи практичне завдання; аналізує, робить висновки. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але припускається неточностей. Здобувач самостійно використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали виконуючи практичне завдання. Виконання завдання у цілому відповідає вимогам, хоча має незначні огріхи.
	5 бали	Здобувач володіє міцними знаннями, оперує ними при виконанні практичного завдання. Самостійно використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали виконуючи практичне завдання. Не припускається помилок при його виконанні. Здобувач виступає експертом практичного завдання, що виконали однокурсники.
Самостійна робота	0 балів	Здобувач розпізнає деякі об'єкти вивчення та визначає їх на побутовому рівні, може описувати деякі об'єкти вивчення; має фрагментарні уявлення з предмета вивчення; виконує елементарні прийоми практичного завдання.
	1 бал	Завдання виконано частково, має формальний

		характер, фрази шаблонні, відсутні власні роздуми та міркування.
	2 бали	Здобувач знає окремі факти, що стосуються навчального матеріалу; виявляє здатність елементарно висловлювати думку; самостійно та за допомогою викладача може виконувати частину практичного завдання; знає послідовність виконання завдання; практичне завдання містить багато суттєвих відхилень від установлених вимог, при виконанні потребує систематичної допомоги викладача.
	3 бали	Здобувач самостійно і логічно відтворює фактичний і теоретичний матеріал та наводить приклади; володіє навчальним матеріалом і використовує набуті знання, уміння у стандартних ситуаціях; самостійно виконує практичне завдання відповідно до методичних рекомендацій; практичне завдання має окремі помилки; користується необхідними навчально-методичними матеріалами.
	4 бали	Здобувач володіє глибокими знаннями, демонструє відповідні компетентності, використовує їх у нестандартних ситуаціях, самостійно працює з інформацією у відповідності до поставленого завдання; систематизує та узагальнює навчальний матеріал; самостійно користується додатковими джерелами інформації; без похибок виконує та аналізує практичне завдання.
Контрольна робота	0-1 бали	Здобувач не менше ніж на 50% завдань надав правильну відповідь.
	2-3 балів	Здобувач на 51% - 70% завдань надав правильну відповідь.
	4-6 балів	Здобувач на 71% - 90% завдань надав правильну відповідь.
	7-8 балів	Здобувач на 91% - 100% завдань надав правильну відповідь.
Індивідуальне навчально-дослідне завдання (доповідь)	0 балів	Завдання не виконано; доповідь має компелятивний характер; висловлювання не відповідає (за змістом і формою) вимогам. Презентація відсутня.
	1-3 бали	Зміст доповіді відповідає заявленій темі, проте тема розкрита частково. Наведені дані і факти обґрунтовують чи ілюструють сформульовані тези частково (не більше 3 зауважень). Достовірність інформації у доповіді має зауваження щодо двох вимог з трьох (точності, обґрунтованості, наявності посилань на джерела первинної інформації). Робота

		характеризується змістовою цілісністю, зв'язністю і послідовністю викладу, допущено не більше 1 логічної помилки. Композиційна структура промови витримана. Недоліки спостерігаються під час аргументації основних положень, встановленні причинно-наслідкових зв'язків. Здобувач переважно дотримується лексичних, граматичних, стилістичних норм усного мовлення, проте припускається помилок різного характеру. Здобувач почуває себе скуто, невпевнено і напружено. Ефективність промови невисока через відсутність контакту з аудиторією, недоцільне використання прийомів зацікавлення і утримання уваги слухачів. Мультимедійна презентація значною мірою не відповідає вимогам: відсутній титульний слайд, список використаних джерел, відсутнє логічне завершення презентації у вигляді висновків, змістовного узагальнення. Створено так званий «реферат з малюнками», тобто використано слайди з текстовою інформацією, переписаною з підручників, посібників, інтернету, замість формулювання тез чи ключових, опорних слів та фраз. Порухення вимог щодо дизайну презентації: відсутність стильової єдності в оформленні всіх слайдів презентації; невідповідність кольору фону та тексту; невдалий вибір кольорової гама, використання в дизайні більше 3-х базових кольорів; використання шрифтів, що утруднюють сприйняття тексту; відсутність відступів від краю слайду (поля). Наявність граматичних помилок.
4-6 балів		Зміст доповіді відповідає заявленій темі, проте тема розкрита не повно / наявні фрагменти, які не відповідають темі. Наведені дані і факти обґрунтовують чи ілюструють сформульовані тези частково (не більше 2 зауважень). Достовірність інформації у доповіді має зауваження щодо однієї з вимог (точності, обґрунтованості, наявності посилань на джерела первинної інформації). Здобувач демонструє сформованість умінь і навичок правильного (не більше 2 помилок) і переконливого мовлення, володіє навичками доцільної побудови промови, аргументованого доведення тез, проте відтворює завчений текст, не враховуючи особливості усного мовлення, обмежено послуговується ораторськими прийомами зацікавлення і утримання уваги

		слухачів, втрачає контакт з аудиторією. Засоби виразності використовуються не завжди доцільно. Під час виступу здобувач відчувається достатньо впевнено. Не дотримано всіх вимог до створення мультимедійної презентації: спостерігається незначна інформаційна надмірність тексту презентації, чи/та перевантаженість ілюстративним матеріалом. Ілюстрації та графічні елементи органічно доповнюють текст, проте є незначні недоліки дизайну презентації.
	7-9 балів	Зміст доповіді відповідає заявленій темі. Здобувач глибоко, повно й обґрунтовано розглядає предмет дослідження, посилається на джерела первинної інформації, подає узагальнення альтернативних теоретичних підходів в межах досліджуваної проблеми. Наведені дані й факти адекватно обґрунтовують чи ілюструють тези доповіді. Текст характеризується цілісністю та композиційною грамотністю. Використано достатній обсяг високоякісних інформаційних джерел. Здобувач демонструє вміння будувати розгорнутий монолог з фахової проблематики, логічно, правильно, точно, етично й емоційно висловлювати думку відповідно до змісту, умов комунікації й адресата, застосовуючи основні закони риторики і прагнучи при цьому виробити індивідуальний стиль. Студент володіє технікою і культурою мовлення, демонструє слухачам процес зародження і розвитку думки, використовує цитування, прийоми драматизації виступу, вдало імпровізує. Доповідь викликала велике зацікавлення й жваве обговорення у студентському середовищі, наявні позитивні коментарі. Навчальна презентація виконана з дотриманням усіх вимог: наявні усі структурні елементи; інформацію ретельно структуровано, представлено лаконічно, максимально інформативно, дотримано принципів науковості, послідовності у відборі текстового матеріалу; гармонійний дизайн; дотримано правил використання шрифтів, кольорового поєднання, стильової єдності оформлення; ілюстрації відповідають змісту презентації; дотримано норм літературної мови. Презентація повністю ілюструє й унаочнює доповідь.
	10 балів	Зміст доповіді відповідає заявленій темі. Здобувач глибоко, повно й обґрунтовано розглядає предмет

		дослідження, посилається на джерела первинної інформації, подає узагальнення альтернативних теоретичних підходів в межах досліджуваної проблеми. Наведені дані й факти адекватно обґрунтовують чи ілюструють тези доповіді. Текст характеризується цілісністю та композиційною грамотністю. Використано достатній обсяг високоякісних інформаційних джерел. Здобувач демонструє вміння будувати розгорнутий монолог з фахової проблематики, логічно, правильно, точно, етично й емоційно висловлювати думку відповідно до змісту, умов комунікації й адресата, застосовуючи основні закони риторики і прагнучи при цьому виробити індивідуальний стиль. Студент володіє технікою і культурою мовлення, демонструє слухачам процес зародження і розвитку думки, використовує цитування, прийоми драматизації виступу, вдало імпровізує. Доповідь викликала велике зацікавлення й жваве обговорення у студентському середовищі, наявні позитивні коментарі. Навчальна презентація виконана з дотриманням усіх вимог: наявні усі структурні елементи; інформацію ретельно структуровано, представлено лаконічно, максимально інформативно, дотримано принципів науковості, послідовності у відборі текстового матеріалу; гармонійний дизайн; дотримано правил використання шрифтів, кольорового поєднання, стильової єдності оформлення; ілюстрації відповідають змісту презентації; дотримано норм літературної мови. Презентація вповні ілюструє й унаочнює доповідь.
--	--	---

Критерії оцінювання за різними видами контролю

Сума балів	Критерії оцінки
Зараховано (90-100 А)	Здобувач демонструє міцні знання навчального матеріалу в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, правильно й обґрунтовано приймає необхідні рішення при підготовці та проведенні наукового дослідження; реалізує теоретичні положення навчальної дисципліни виконуючи практичні завдання щодо інтерпретації та представлення результатів наукового дослідження. При виконанні практичних завдань проявляє вміння самостійно вирішувати поставлені завдання, активно включається в обговорення,

	відстоює власну точку зору в питаннях та рішеннях, що розглядаються, дотримується правил академічної доброчесності. Оцінка нижче 100 балів обґрунтовується недостатнім розкриттям теоретичних питань навчальної дисципліни, або тим, що студент проявляє невпевненість в тлумаченні теоретичних положень чи складних практичних завдань.
Зараховано (82-89 B)	Здобувач демонструє знання, володіння матеріалом в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, робить на їхній основі аналіз можливих ситуацій та вміє застосовувати теоретичні положення при підготовці, проведенні, інтерпретації та представлення результатів наукового дослідження, але припускається несуттєвих помилок. При виконанні практичних завдань, здобувач самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких є незначною.
Зараховано (74-81 C)	Здобувач володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, знає основні теоретичні положення, що відповідають програмі навчальної дисципліни, аналізує можливі практичні ситуації та вирішує їх, але припускається помилок, які усуває за підтримки з боку викладача або однокурсників. Пояснює основні положення, дає правильні відповіді щодо підготовки, проведення, інтерпретації та представлення результатів наукового дослідження. Помилки у відповідях не є системними, впевнено працює за алгоритмом. Потребує незначної допомоги при розробці процедури наукового дослідження, визначенні об'єкта та предмета дослідження, визначення вибірки дослідження та обробки результатів.
Зараховано (64-73 D)	Здобувач розуміє основні положення навчальної дисципліни, котрі є визначальними і орієнтується у напрямі вирішення практичних завдань. Здобувач розуміє практичні завдання, має пропозиції щодо напрямку їх вирішення. Самостійно вирішує завдання за зразком, допускає значну кількість неточностей, помилок, котрі усуває під керівництвом викладача, підтримки з боку однокурсників. Розуміє особливості підготовки, проведення, інтерпретації та представлення результатів наукового дослідження, застосовування психодіагностичного інструментарій.
Зараховано (60-63 E)	Здобувач поверхнево опанував навчальний зміст, передбачений програмою навчальної дисципліни, володіє основними положеннями на мінімально допустимому рівні.

	Знання щодо організації та проведення наукового дослідження несистемні, фрагментарні. Виконання практичних завдань формалізоване: є відповідність алгоритму, виконує практичні завдання за підтримки з боку викладача зі значними труднощами. Визначення засадничих положень викликає значні труднощі.
Незараховано (35-59 FX)	Здобувач має фрагментарні знання, опанувавши менше половини обсягу навчального змісту, передбаченого програмою навчальної дисципліни. Відсутнє цілісне усвідомлення навчального матеріалу. Здобувач працює пасивно, практичні завдання виконує переважно з помилками, виправляє помилки лише при виконанні нескладних практичних завдань. Здобувач допускається до повторного складання заліку.

Розподіл балів, які отримують студенти за результатами поточного і підсумкового контролю

Поточний контроль та самостійна робота							Контрольна робота	ІНДЗ	Сума
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2			Разом		
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	0–82		
0–9	0–9	0–9	0–9	0–14	0–14	0–18		0–8	0–10
									0–100

Шкала оцінювання за всіма видами контролю

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90–100	A	зараховано
82–89	B	зараховано
74–81	C	
64–73	D	
60–63	E	зараховано
35–59	FX	незараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

РОЗДІЛ 2.

ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи наукових досліджень

Тема 1. Наука й наукові дослідження у сучасному світі.

Наука як форма пізнання світу. Об'єкт, предмет, завдання і функції науки. Основні поняття науки. Поняття наукового дослідження, його основні ознаки та характеристики. Особливості структури наукового дослідження, його об'єкт, мета, завдання, основні форми. Класифікація наукових досліджень.

Тема 2. Поняття методології наукових досліджень та її види.

Наукознавство та його розвиток. Структура і класифікація наук. Методологія наукових досліджень. Поняття методу та методології, її різновиди та завдання. Загальнонаукові принципи дослідження (історичний, термінологічний, функціональний, системний, інформаційний, культурологічний, пізнавальний або когнітивний). Методи та техніка дослідження. Класифікація методів наукового пізнання.

Тема 3. Психологія наукової діяльності.

Психологія наукової творчості. Організація творчої діяльності дослідника. Психологічні механізми розвитку наукового потенціалу особистості. Мотивація наукової діяльності. Ціннісна навантаженість наукового знання. Наукове довголіття.

Тема 4. Теоретичні методи наукового дослідження.

Теоретичні методи дослідження. Загальнонаукові теоретичні методи. Послідовність проведення теоретичних досліджень. Поняття загального та часткового. Аксиоматичний та історичний методи теоретичних досліджень. Особливість теоретичного дослідження. Моделювання та його принципи. Характеристика загальнонаукових методів дослідження (аналіз і синтез, індукція та дедукція, аналогія і моделювання, абстрагування та конкретизація. Системний аналіз.

Змістовий модуль 2. Прикладні аспекти організації наукового дослідження.

Тема 5. Емпіричні методи наукового дослідження.

Загальна характеристика емпіричних методів наукового дослідження. Емпіричне дослідження. Валідність, надійність, репрезентативність методик.

Емпіричні методи: спостереження, експеримент, опитування, бесіда, інтерв'ю, аналіз продуктів діяльності та ін. Сутність гіпотези, її особливості. Етапи розвитку гіпотези, вимоги щодо неї ставляться. Доведення гіпотези.

Тема 6. Структура дослідження: обґрунтування актуальності та визначення теми дослідження, його мети та завдань.

Актуальність наукової проблеми. Поняття, мета та особливості науково-дослідної роботи. Класифікація об'єктів наукового дослідження. Класифікація наукових досліджень.

Тема 7. Інформаційне забезпечення науково-дослідної діяльності та принципи академічної доброчесності.

Система наукової інформації України та світу. Інформаційні бази досліджень у галузі психології. Пошук та накопичення наукової інформації. Робота з джерелами інформації. Дотримання принципу академічної доброчесності. Форми відображення результатів наукового дослідження. Форми викладу матеріалів дослідження. Публікації та їх функції. Наукові видання.

РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

3.1. Теми практичних занять

№ теми	Назва теми Форма заняття	Кількість годин	
1	Семінар «Поняття наукового дослідження та вимоги до нього».	2	1
2	Семінар «Методологічні проблеми розвитку психологічної науки».	2	
3	Семінар «Проблема методології дослідження у науковій психології».	2	1
4	Семінар-практикум «Етапи та основні елементи науково-психологічних досліджень».	2	
5	Семінар-практикум «Емпіричні методи в психологічних дослідженнях».	2	2
5	Дискусія «Вимоги до експериментатора та діагностичних методик».	2	
6	Дискусія «Експериментальна вибірка в психологічному дослідженні».	2	1
6	Семінар-практикум «Інформаційно-технологічне забезпечення наукових досліджень. Наукова етика в наукових дослідженнях».	2	
7	Вирішення практичних завдань «Оформлення результатів науково-дослідної роботи».	2	1
7	Практичне заняття «Академічна доброчесність в наукових дослідженнях»	2	
Разом		20	6

3.2. План та зміст практичних занять

Технологічна карта дисципліни

Тема	Форма організації на занятті	Обов'язкове практичне завдання	Термін виконання
Семінар «Поняття наукового	Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком.	Завдання. 1. Визначте спільні та відмінні риси	На практ. занятті

дослідження та вимоги до нього».	1. Наука як система знань, основні поняття. 2. Закономірності функціонування та розвитку науки, еволюцію її розвитку. 3. Пріоритетні напрямки розвитку науки в Україні. 4. Загальна класифікація наук в Україні.	емпіричного та теоретичного досліджень. 2. В парах поясніть в чому ефективність наукових досліджень? 3. Назвіть джерела проблем психологічних досліджень.	
Семінар «Методологічні проблеми розвитку науки».	<i>Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком.</i> 1. Методологія наукових дослідження. 2. Поняття методу та методології, її різновиди та завдання. 3. Загальнонаукові принципи дослідження. 4. Методи і техніка дослідження. 5. Класифікація методів наукового пізнання.	<i>Завдання.</i> 1. Розкрийте принципи науки? 2. Визначте етапи творчого процесу в науковій діяльності. 3. Знайти тлумачення поняття "методологія" в різних наукових джерелах та зробити їх порівняльний аналіз. 4. Назвіть та коротко охарактеризуйте стадії науково-дослідного процесу. 5. У чому полягає актуальність наукового дослідження?	На практ. занятті
Семінар «Проблема методології дослідження у науковій психології».	<i>Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком.</i> 1. Взаємодія наук як чинник їх розвитку. 2. Методологічні підходи і принципи наукового дослідження у психології. 3. Поняття наукової творчості.	<i>Завдання.</i> 1. Визначте головні компоненти методики наукового дослідження 2. Сформулюйте визначення та розмежуйте наступні поняття: «наукова ідея», «гіпотеза», «теорія», «закон», «парадигма», «концепція», «парадокс», «аксіома». 3. Охарактеризуйте сучасні тенденції у розвитку науки,	На. практ. занятті

		основні напрями актуальних наукових досліджень.	
Семінар-практикум «Етапи та основні елементи науково-психологічних досліджень».	Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком. 1. Принципи та етапи психологічного дослідження. 2. Методи психологічного дослідження. Загальні положення. 3. Особливості експериментального дослідження в психології. 4. Мотиви участі досліджуваних в експерименті. 5. Конкретно-наукові та спеціальні методи досліджень	Завдання. 1. Назвіть критерії виділення в арсеналі наукових методів загальнонаукових, конкретно-наукових та спеціальних методів. 2. Аналіз основних вимог до вибору теми наукового дослідження. 3. Самостійно сформулювати тему власного науково-психологічного дослідження. Визначити мету та завдання дослідження.	На практ. занятті На наступ не практ. заняття
Семінар-практикум «Емпіричні методи в психологічних дослідженнях».	Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком. 1. Поняття та загальна характеристика емпіричних методів наукового дослідження. 2. Надійність та валідність методів. 3. Характеристики спостереження, експерименту, опитування, тестування. 4. Допоміжні методи дослідження.	Завдання 1. Назвіть методи теоретичного та емпіричного рівнів наукового дослідження. 2. Сформулюйте визначення «індукції» та «дедукції» як методів наукового пізнання. 3. Серед названих методів виберіть ті, що притаманні емпіричним дослідженням: експеримент, формалізація, вимірювання, сходження від конкретного до абстрактного.	На практ. занятті

		4. Сформулювати гіпотезу власного науково-психологічного дослідження. Обрати методи дослідження.	На наступне практ. заняття
Дискусія «Вимоги до експериментатора та діагностичних методик».	<i>Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком.</i> 1. Вимоги до експериментатора і діагноста. 2. Вимоги до користувачів-психологів. 3. Вимоги до вимірювальних методів (тестів). 4. Етика наукових досліджень. Етичний кодекс вченого.	<i>Завдання.</i> 1. Визначте, які суттєві помилки можуть робити експериментатори в ході наукового дослідження. 2. Визначте, які суттєві помилки можуть робити діагности та психологи-користувачі в ході дослідження. 3. Обговорення методів та методик, які визначені студентами щодо власного науково-психологічного дослідження.	На прак. занятті
Дискусія «Експериментальна вибірка в психологічному дослідженні».	<i>Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком.</i> 1. Поняття вибірки та правила формування вибірки. 2. Репрезентативність вибірки. 3. Способи залучення досліджуваних до участі в експерименті. 4. Різновиди вибірок за мірою залежності. 5. Експериментальні змінні в психологічному дослідженні	<i>Завдання.</i> 1. Скласти робочий план наукового дослідження за обраною темою та визначити експериментальну вибірку дослідження. 2. Провести методики науково-психологічного дослідження.	До наступ. практ. заняття
Семінар-практикум «Інформаційно-технологічне	<i>Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком:</i>	<i>Завдання</i>	

забезпечення наукових досліджень. Наукова етика в наукових дослідженнях».	1. Суть, види і роль науково-технічної інформації у наукових дослідженнях. 2. Методи пошуку і збору наукової інформації. 3. Аналіз та інтерпретація інформації. 4. Організація роботи з науковою літературою. 5. Інтернет-ресурси, специфіка їхнього використання у наукових дослідженнях. 6. Поняття та основні складові етики наукової діяльності.	1. Що таке інформація? Які види інформації Ви знаєте? 2. Назвіть відомі Вам пошукові системи глобальної мережі Інтернет. 3. Визначте основні принципи та норми етики науки.	На практ. занятті
Вирішення практичних завдань «Оформлення результатів науково-дослідної роботи».	<i>Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком.</i> 1. Основні види наукових публікацій. 2. Вимог до написання наукових текстів; 3. Використання програми Microsoft Word для оформлення наукових робіт. 4. Загальна характеристика і вимоги до курсових робіт. 5. Основні етапи підготовки курсових робіт (алгоритм написання курсової роботи). 6. Структура та технічне оформлення курсових робіт. 7. Підготовка до захисту та захист курсової роботи.	<i>Завдання</i> 1. Визначте переваги та недоліки науково-дослідної роботи студентів. 2. Назвіть структурні частини курсової роботи. 3. У якій послідовності відбувається підготовка окремих структурних елементів курсових робіт? 4. Вимоги до подання формул, таблиць, ілюстрацій. 5. Вимоги до оформлення наукових джерел.	До наступного практичного заняття

	8. Вимоги до оформлення тез доповідей, статей.		
Практичне заняття «Академічна доброчесність в наукових дослідженнях».	Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком. 1. Критичний аналіз та інтерпретація наукової інформації. 2. Основи цитувань. Особливості оформлення посилань на літературні джерела. Оформлення цитування за іншомовними джерелами та іноземної термінології. 3. Принципи академічної доброчесності. 4. Нормативні положення щодо сутності та критерії «академічна доброчесність» 5. Визначення плагіату та проявів фальсифікацій, фабрикацій, списування; 6. Розгляд вимог НАЗЯВО щодо текстових співпадінь у наукових публікаціях; здатність коректного тлумачення поняття «самоплагіат».	Завдання. 1. Знайти за допомогою сучасних інформаційних технологій 10 наукових фахових статей з психології, в яких розкривається обрана тема науково-психологічного дослідження. 2. Оформити список літератури згідно вимог ДСТУ: 3. З трьох наукових фахових статей порівняти тексти та узагальнити отриману інформацію.	На прак. занятті До наступного практичного заняття

РОЗДІЛ 4.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ

№ з/п	Назва теми	Форми контролю
1	<i>Наука й наукові дослідження у сучасному світі</i> Фундаментальні та прикладні наукові дослідження. Загальні принципи науки.	Індивідуальна, групова співбесіда усне опитування, перевірка практичних завдань
2	<i>Поняття методології наукових досліджень та її види</i> Історичні типи методології науки. Методологія дослідження емпіричного рівня.	
3	<i>Психологія наукової діяльності</i> Напрямки та підходи до вивчення психічних явищ. Рівні методів наукових досліджень. Технологія наукових досліджень в психології.	
4	<i>Теоретичні методи наукового дослідження</i> Сучасні методи теоретичних досліджень. Моделювання як спосіб наукового пізнання.	
5	<i>Емпіричні методи наукового дослідження</i> Інтернет-дослідження. Використання Інтернет-технологій в експерименті. Вимоги до експериментатора. Експериментальна вибірка. Стратегії експериментального дослідження.	
6	<i>Структура дослідження: обґрунтування актуальності та визначення теми дослідження, його мети та завдань</i> Науковий текст та вимоги до нього. Елементи наукового тексту. Редагування наукового тексту. Аргументація як складова науки. Надійність фактів та результатів.	
7	<i>Інформаційне забезпечення науково-дослідної діяльності та принципи академічної доброчесності</i> Наукова стаття. Монографія та колективна монографія. Тези доповідей, Структура наукових публікацій та відмінності від публіцистичних публікацій. Класифікація за УДК. Правила формування наукових статей та тез. Апробацію результатів наукового дослідження.	

РОЗДІЛ 5.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ

Індивідуальні навчально-дослідні завдання є однією з форм освітнього процесу, що виконуються під час позааудиторної самостійної роботи. ІНДЗ виконуються студентами самостійно з одержанням необхідних консультацій з боку викладача.

ІНДЗ з навчальної дисципліни «Основи наукового дослідження» є підготовка навчальної доповіді на електронному і паперовому носіях. Студенти обирають одну із запропонованих тем доповіді. Готують презентацію до написаної доповіді та виступають на семінарському занятті з використанням презентації (протягом семестру).

ПРИБЛИЗНА ТЕМАТИКА ДОПОВІДІ (за вибором)

№ з/п	Тематика (за вибором)	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	Історичні етапи розвитку науки.		
2	Особливості розвитку сучасної науки.		
3	Розвиток науки в сучасній Україні.		
4	Творчість та новаторство у діяльності дослідника.		
5	Рефлексія дослідника в його науковій діяльності.		
6	Наукові наукометричні бази та їх характеристика.		
7	«Дизайн» дослідження.		
8	Кейс-дослідження.		
9	Принципи академічної доброчесності .		
10	Професійно-значущі особистісні якості психолога-дослідника.		
11	Мистецтво спілкування і культура поведінки психолога-дослідника.		
12	Авторське право на науковий твір.		
	Разом	10	10

РОЗДІЛ 6.

КОНТРОЛЬНІ ЗАСОБИ ПЕРЕВІРКИ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИЧНОЇ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Виконання контрольних робіт є складовою частиною навчального процесу, засобом перевірки навичок самостійної роботи студентів та освоєння теоретичних питань дисципліни.

Приклади тестових завдань для поточного контролю

1. При обранні теми дослідження основними критеріями повинні бути:
 - а) актуальність, новизна і перспективність
 - б) наявність теоретичної бази
 - в) можливість виконання теми у даній установі
 - г) всі відповіді правильні
2. Об'єкт дослідження це :
 - а) процес або явище, що породжує проблемну ситуацію і що його вибрано для дослідження
 - б) аналізовані з певною метою властивості, характерні для наукового пізнання, це визначення певного «ракурсу» дослідження як припущення про найістотніші для вивчення вибраної проблеми характеристики об'єкта.
 - в) те, що знаходиться в межах об'єкта й завжди збігається з темою дослідження.
 - г) немає правильної відповіді
3. Наукове дослідження – це:
 - а) це сфера дослідницької діяльності, що спрямована на виробництво нових знань про природу, суспільство і процеси мислення.
 - б) це складний і багатогранний процес, у якому поєднуються організаційні, технічні, економічні, правові та психологічні аспекти
 - в) інтелектуальна творча діяльність, яка спрямована на одержання і використання нових знань через соціальні інститути.
 - г) немає правильної відповіді
4. Які фактори заважають творчості в науковій діяльності:
 - а) лінощі
 - б) надмірна самокритичність
 - в) страх
 - г) всі відповіді правильні
5. Методологія це:
 - а) це концептуальний виклад мети, змісту, методів дослідження, які забезпечують отримання максимально об'єктивної, точної, систематизованої інформації про процеси та явища

- б) вчення про науковий метод пізнання або система наукових принципів, на основі яких базується дослідження і здійснюється вибір засобів, прийомів і методів пізнання
- в) сукупність прийомів дослідження, що застосовуються в науці
- г) Всі відповіді правильні.

Питання до самоконтролю:

1. Об'єкт, предмет, завдання і функції науки.
2. Основні поняття науки.
3. Наукове дослідження, його основні ознаки та характеристики.
4. Структура наукового дослідження, його об'єкт, мета, завдання, основні форми.
5. Види наукових досліджень.
6. Наукознавство та його розвиток.
7. Методологія наукових досліджень.
8. Поняття методу, його різновиди та завдання.
9. Принципи наукових досліджень.
10. Класифікація методів наукового пізнання.
11. Психологія наукової творчості.
12. Психологічні механізми розвитку наукового потенціалу особистості.
13. Мотивація наукової діяльності.
14. Теоретичні методи дослідження.
15. Моделювання та його принципи.
16. Загальнонаукові методи дослідження (аналіз і синтез, індукція та дедукція, аналогія і моделювання, абстрагування та конкретизація).
17. Емпіричні методи наукового дослідження.
18. Валідність, надійність, репрезентативність методик.
19. Сутність гіпотези, її особливості.
20. Визначення актуальності наукової проблеми.
21. Поняття, мета та особливості науково-дослідної роботи.
22. Класифікація наукових досліджень.
23. Система наукової інформації України та світу.
24. Інформаційні бази досліджень у галузі психології.
25. Робота з джерелами інформації.
26. Принципи академічної доброчесності.
27. Форми відображення результатів наукового дослідження.
28. Публікації та їх функції.
29. Наукові видання.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Вегеш М. Основи наукових досліджень. Ужгород: Ужгородський національний університет, 2022. 74 с.
2. Мальська М., Паньків Н. Основи наукових досліджень : навчальний посібник. Львів : Видавництво ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 226 с.

Допоміжна

1. Бориченко К. В., Гудзь А. О. Панфілов О. Є. Методологія та організація наукових досліджень : навч.-метод. посіб. Одеса : Фенікс, 2022. 48 с. DOI: <https://doi.org/10.32837/11300.22511>
2. Брикова Т. М., Терешкін О. Г. Основи наукових досліджень [Електронний ресурс] : навч. посібник. Електрон. дані. Х. : ХДУХТ, 2020. 103 с. Режим доступу: https://repo.btu.kharkov.ua/jspui/bitstream/123456789/10813/1/navch_posib_nauk_doslidzhen_2020.pdf
3. Магдисюк Л. І., Грицюк І.М. Методичні рекомендації «Основи наукових досліджень в галузі практичної психології». Луцьк. 2022. 36 с.
4. Марчук Г. І., Шихненко К. І., Луньо П. Є., Шкурко В. Ю., Грек О. М. Академічна доброчесність як складник забезпечення якості наукових досліджень. *Актуальні питання у сучасній науці* (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка», Серія «Історія та археологія»). 2024. № 9(27). С. 841-854.
5. Поліщук І. Є., Галіченко М. В. Філософія та методологія науки у контексті сучасної університетської освіти. *Перспективи*. 2021. № 4. С. 146–152.

Інформаційні ресурси

1. Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт. URL : <http://www.mon.gov.ua>
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : офіційний сайт. URL : <http://www.nbuv.gov.ua/>
3. Одеська національна наукова бібліотека : офіційний сайт. URL : <http://odnb.odessa.ua/>.
4. Бібліотека Університету Ушинського : офіційний сайт. URL : <https://library.pdpu.edu.ua/>
5. Психологічна бібліотека Київського Фонду сприяння розвитку психічної культури: офіційний сайт. URL : <http://psylib.ukrweb>
6. Освіта в Україні, освіта за кордоном : офіційний сайт. URL : <http://www.osvita.org.ua>